

Sygn. akt III UK 70/19

POSTANOWIENIE

Dnia 17 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriłło

w sprawie z odwołania A. W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

o prawo do emerytury,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 17 grudnia 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 3 października 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 października 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w (...) z dnia 5 grudnia 2017 r., którym zmieniono zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. i ustalono A.W. prawo do emerytury od 1 grudnia 2015 r.

Organ rentowy wniósł skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając go w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego:

1/ art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.; dalej: ustawa emerytalna), przez błędną wykładnię polegającą na

przyjęciu, że nie ma on zastosowania w stosunku do osób ubiegających się o przyznanie emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej;

2/ art. 184 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej i § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), przez niewłaściwe zastosowanie polegające na wliczeniu do okresu pracy w szczególnych warunkach okresu pobierania zasiłku chorobowego. Skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i jego zmianę przez zmianę wyroku Sądu Okręgowego i oddalenie odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz o zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów postępowania według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał, że w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, tj. czy możliwe jest stosowanie rozszerzającej wykładni pojęcia „praca w szczególnych warunkach” i włączenie do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu pobierania zasiłku chorobowego w przypadku, gdy z art. 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r. wynika, że praca w szczególnych warunkach powinna być wykonywana stale. Skarżący podniósł, że skoro ustawodawca nie przewidział wprost możliwości zaliczenia do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu pobierania zasiłku chorobowego (w przypadkach innych niż wyraźnie wskazane, tak jak w art. 50e ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej), powstaje wątpliwość, czy dopuszczalna jest rozszerzająca interpretacja pojęcia okresów pracy w warunkach szczególnych, pozwalająca na włączenie do okresów tejże pracy okresów pobierania zasiłku chorobowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1),

istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada dodać, że zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego.

Powołanie się w skardze kasacyjnej na potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania przez autora skargi, że na podstawie tych samych przepisów prawnych w różnych sprawach tego samego rodzaju podejmowane są rozbieżne rozstrzygnięcia sądowe, które to rozbieżności nie znajdują przekonującego uzasadnienia w różnicach wynikających z ustaleń sądu dotyczących okoliczności faktycznych lub prawnych w tych sprawach. Konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do odmiennych ocen prawnych, a nadto przedstawienie przez skarżącego własnej propozycji interpretacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 30 stycznia 2003 r., I PZ 124/02, LEX nr

1130960; z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Przesłanka ta wymaga więc wykazania przez autora skargi, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane). Rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może się też sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty autora skargi skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkł. 2003 nr 13, poz. 5).

Skarżący nie zdołał wykazać występowania w sprawie wskazanej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze odniesiono się już do sformułowanego przez skarżącego problemu. Nie ma więc on waloru nowości. Sąd Apelacyjny w zaskarżonym orzeczeniu oparł się na orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Wypada zauważyć, że ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264), która weszła w życie w dniu 1 lipca 2004 r., został dodany przepis w brzmieniu: „przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się:

1) okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa,

2) okresów, w których na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy, z wyjątkiem okresu urlopu wypoczynkowego”.

W judykaturze utrwalił się pogląd, że w art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej ustawodawca wprowadził istotną zmianę w stanie prawnym, w którym niemożliwe było w drodze wykładni ustalenie zasady pomijania w okresie ubezpieczenia okresów niezdolności do pracy z powodu choroby, oraz że przepis ten nie ma

zastosowania do oceny nabycia prawa do emerytury przed dniem 1 lipca 2004 r. (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 maja 2005 r., II UK 219/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 361 i II UK 215/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 360; z dnia 7 lutego 2006 r., LEX nr 272581; z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 328; z dnia 30 stycznia 2008 r., I UK 204/07, OSNP 2009 nr 7-8, poz. 106; z dnia 6 stycznia 2009 r., I UK 194/08, LEX nr 737378; z dnia 21 maja 2009 r., II UK 370/08, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 20; z dnia 16 lipca 2009 r., II UK 388/08, LEX nr 533107; z dnia 5 listopada 2012 r., II UK 82/12, OSNP 2013 nr 19-21, poz. 230). Przy czym wykazanie w dniu 1 stycznia 1999 r. określonego w art. 184 ustawy emerytalnej okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z ustawy nowelizującej, obowiązujących po dniu 1 lipca 2004 r. (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 lipca 2007 r., I UK 62/07, OSNP 2008 nr 17-18, poz. 269; z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 313/09, OSNP 2011 nr 19-20, poz. 260; z dnia 13 lipca 2011 r., I UK 12/11, LEX nr 989126; z dnia 7 października 2014 r., I UK 51/14, LEX nr 1621325).

Pogląd, że zastosowanie ustawy emerytalnej do osób, które przed dniem 1 lipca 2004 r. nie spełniły wszystkich warunków nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, nie narusza konstytucyjnych zasad równości i sprawiedliwości społecznej (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 328 i z dnia 21 maja 2009 r., II UK 370/08, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 20), można uznać za trafny tylko jako rozumiany w ten sposób, że chodzi o "wszystkie warunki" przewidziane w art. 184 ustawy. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 313/09, OSNP 2011 nr 11-12, poz. 260, podkreślono, że sytuacja osób wymienionych w art. 184 ustawy emerytalnej, opisywana w doktrynie jako ekspektatywa prawa podmiotowego, polega właśnie na spełnieniu się tylko części stanu faktycznego koniecznego do nabycia prawa, które poprzedza i zabezpiecza przyszłe prawo podmiotowe. Uwzględnianie ochrony praw w trakcie nabywania, aprobowane i wskazywane w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości (wyrok z dnia 3 października 2002 r., Angel Barreira Pérez, sprawa C-347/00, ECR 2002 s. I-08191), znajdowało też wyraz w orzecznictwie Sądu Najwyższego (uchwała składu siedmiu sędziów z dnia

27 kwietnia 2000 r., OSNAPiUS 2000 nr 16, poz. 620 oraz wyroki z dnia 4 grudnia 2003 r., I PK 111/03, OSNP 2004 nr 21, poz. 368; z dnia 24 września 2004 r., II PK 25/04, OSNP 2005 nr 10, poz. 141 i wcześniejszy z dnia 19 listopada 1993 r., II URN 47/93, OSNCP 1994 nr 5, poz. 117). Także Trybunał Konstytucyjny stosunkom tym niejednokrotnie dawał ochronę, jeżeli miały postać ekspektatywy maksymalnie ukształtowanej, czyli sytuacji prawnej, która spełnia zasadniczo wszystkie przesłanki ustawowe nabycia prawa do emerytury pod rządami dawnej ustawy, bez względu na stosunek do niej ustaw późniejszych. Trybunał uznawał je za postaci praw podmiotowych, do których znajduje zastosowanie ochrona praw nabytych (wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 czerwca 1999 r., K 5/99, OTK 1999 nr 5, poz. 100; z dnia 23 listopada 1998 r., SK 7/98, OTK 1998 nr 7, poz. 114 i przede wszystkim orzeczenie z dnia 11 lutego 1992 r., K 14/91, OTK 1992 nr 1, poz. 7).

W tej sytuacji, jak trafnie przyjął Sąd Apelacyjny, art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej nie ma zastosowania do ubezpieczonego. Status prawny okresu niezdolności do pracy, za który ubezpieczony uzyskał świadczenia z ubezpieczenia chorobowego, należało więc ocenić na podstawie "zasad sprzed wejścia w życie" powołanego przepisu.

Przed uchwaleniem art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, problem zaliczenia do okresu pracy w warunkach szczególnych okresów niezdolności do pracy rozstrzygała między innymi uchwała Sąd Najwyższego z dnia 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03 (OSNP 2004 nr 5, poz. 87), stwierdzająca, że do okresu pracy w szczególnych warunkach, o jakim mowa w § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), wlicza się okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania tego stosunku pracy, przypadające po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.). Podobnie w wyroku z dnia 5 listopada 2012 r., II UK 82/12 (OSNP 2013 nr 19-20, poz. 230), Sąd Najwyższy przyjął, że do okresu pracy w szczególnych warunkach uprawniającego do emerytury na podstawie art. 184

ustawy o emeryturach i rentach z FUS zalicza się okres urlopu wypoczynkowego i urlopu macierzyńskiego. Zaprezentowaną linię orzeczniczą potwierdzają także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05, (LEX nr 272581); z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07 (OSNP 2008 nr 21-21, poz. 328); z dnia 30 stycznia 2008 r., I UK 204/07 (OSNP 2009 nr 7-8, poz. 106); z dnia 16 lipca 2009 r., II UK 388/08 (LEX nr 533107). Inaczej traktowany jest natomiast urlop wychowawczy (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 kwietnia 2016 r., II UK 193/15, LEX nr 2048968; z 4 września 2014 r., I UK 6/14, LEX nr 1511194).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.